

POCS I MAL AVINGUTS

El difícil equilibri entre valons i flamencs ha convertit Bèlgica en un estat dividit i sempre pendent de les possibles discussions lingüístiques.

Un país complicat, Bèlgica. Ho descobreix el viatger que s'aventura al cor d'una de les múltiples institucions internacionals que hi tenen la seu: el quarter de la màxima autoritat militar de l'Aliança Atlàntica, SHAPE (Suprem Headquarters Allied in Europe). Els indicadors que a la sortida de Brussel·les assenyalen "Mons/Bergen" ben aviat es redueixen a "Bergen" i es transformen, uns quilòmetres més enllà, en "Mons". Arribat sa i estalvi a destinació, el viatger comprova que en seixanta quilòmetres ha recorregut tres zones lingüístiques del país: Brussel·les capital, l'única oficialment i repetitivamente bilingüe, i dues més, Flandes i Valònia, absolutament i radicalment monolingües.

Resta encara una comunitat de belgues germanòfons, petita, a l'est, a la frontera amb Alemanya, on parlen la tercera llengua oficial de Bèlgica, l'alemany. Tres llengües oficials, però que no s'utilitzen a tot el país. De cap manera. El bilingüisme només es practica a Brussel·les, on tot és regulat per llei al mil·límetre. Brussel·les, la zona de contacte i també el camp de batalla.

Brussel·les, camp de batalla. L'últim episodi data del mes de juny. Unes declaracions del president de Flandes, Luc Van den Brande, social-cristià, i amb fama de nacionalista radical, van posar en qüestió les anomenades facilitats lingüístiques. És la possibilitat que es dona en sis municipis pròxims a Brussel·les, en territori de Flandes però amb majoria de població francòfona, d'adreçar-se a l'ajuntament, d'omplir tots els documents oficials en francès, i l'obligació de garantir escoles en tots dos idiomes. Per Van den Brande aquestes facilitats lingüístiques s'han d'eliminar.

La resposta dels valons fou immediata. Als diaris més representatius, *Le Soir* i *La Libre Belgique* es van multiplicar els articles i declaracions de polítics radicals afirmant que "ningú no podia restar indiferent a les noves agressions contra els francòfons". Guerra més retòrica que no pas real, les facilitats lingüístiques són recollides per la Constitució i per a canviar-les caldrien els vots dels valons, impossibles d'aconseguir en aquesta causa. Però una retòrica que indica que els flamencs no estan tan satisfets amb la nova Constitució com els valons.

Primer ministre asexual. Molt complicat de mantenir l'equilibri en un país en què els cens lingüístics són prohibits, justament per evitar tot pretext de polèmica. El primer ministre ha de ser, tal com diuen els belgues amb una certa ironia, asexual lingüísticament, capaç de dominar amb fluïdesa totes dues llengües. I el govern que presideix s'ha d'estructurar meticulosament, respectant l'equilibri entre ambdues comunitats. Un govern que quan es reuneix té

servei de traducció simultània, detall que indica fins on arriba la igualtat per llei entre llengües.

La patinada reial. El rei també ha de dominar tots dos idiomes i mantenir l'equilibri, però el monarca patina a vegades. Ho féu Albert II l'any passat quan, desitjós d'apaivagar els recels que la seva figura provocava a Flandes, en la diada d'aquesta comunitat va cantar l'himne oficial flamenc, "De vlaamse leeuw" ("El lleó flamenc"): unes imatges transmeses per televisió que van escandalitzar la part meridional del país. Per calmar la tempesta dos mesos després el monarca assistí, amb tota la pompa, a la celebració de la festa de la comunitat valona.

Escola monolingüe. L'ensenyament és una de les competències exclusives de les regions. El règim és clar: tot en llengua pròpia, en flamenc a Flandes, en francès a Valònia. A Brussel·les, hi conviuen totes dues xarxes i els pares trien l'escola.

Un alumne pot fer tots els estudis sense dedicar ni una hora a l'aprenentatge de l'altra llengua. L'alumne tria la segona llengua, que estudiarà quatre hores per setmana, i que tant pot ser francès / flamenc com un idioma estranger; és el cas de l'anglès, cada cop més demanat. Com a tercera llengua, ja en l'ensenyament secundari, també té l'opció de triar un altre idioma estranger.

"No hi ha cap obligació d'elegir el francès o el flamenc com a segona o tercera llengua —va declarar a EL TEMPS un portaveu del ministeri d'Educació de la Comunitat Francesa—, tot i que una majoria d'estudiants ho fa, almenys com a tercera opció. A Valònia des de sempre la segona llengua és majoritàriament l'anglès; i a Flandes, si bé abans era el francès, ara hi ha una tendència creixent a substituir-lo també per l'anglès".

Llibertat clara d'opció, però que no garanteix el domini de totes dues llengües. Això és especialment evident entre els valons, que històricament sempre s'han desinteressat de l'idioma dels veïns del nord.

És un desinterès que ve dels temps, ja passats, en què els valons eren la classe dominant, els qui tenien el poder; el francès era la llengua dels propietaris i el flamenc la dels obrers. Ara les coses són molt diferents, però els valons continuen sense saber flamenc. Són punts clarament contra seu.

Bèlgica federal. El conflicte, la polèmica lingüística persegueix Bèlgica des de la seva mateixa creació, al 1830. Un estat jove, amb cent seixanta-cinc anys d'edat que no han estat suficients per a crear una consciència unitària, amb dues comunitats, l'una sempre intentant d'imposar-se a l'altra, amb canvi de rols i de poders, i que ha acabat amb una regulació deta-

Parlament belga. L'últim gran canvi va ser al 1993, quan Bèlgica es transformà en estat federal, amb una cessió de competències molt important a les regions.

lladíssima per llei, en un intent d'evitar tot conflicte, tota crispació. L'últim canvi en profunditat va ser al 1993, quan Bèlgica es transformà en estat federal, amb una cessió molt important de competències a les regions. El govern central manté només les atribucions indispensables per al funcionament de l'estat.

Foren moltes les veus que auguraren la desintegració del país, que la Bèlgica federal era un pas intermediari a l'enterrament del concepte uni-

Signes d'identitat

El rei, l'exèrcit i *les diables rouges*, la selecció de futbol: heus ací les tres úniques institucions autènticament belgues, les que no són duplicades, les que no tenen clons. És la caricatura en clau d'humor que apareix als llavis de molts belgues per il·lustrar el foraster sobre les particularitats tan especials del país de Tintín.

Més enllà van els independentistes del Vlaams Blok, el partit flamenc d'extrema dreta, quan afirmen, ara ja sense ironies, que els únics belgues són la família reial, i que la resta de ciutadans són o flamencs o valons. És una espècie, la dels belgues, que el Vlaams Blok fa temps que intenta de catalogar d'espècimen en extinció.

Valònia i Flandes. Llengües diferents, cultures diferents. Viuen junts, però d'esquena. Tot Bèlgica és igual de plana, fora de les Ardenes, però poques bicicletes es veuen al sud i, en canvi, molts pedalen al nord. Entrar a Flandes és gairebé com trepitjar terres holandeses i no sols pels vehicles de dues rodes i per l'idioma. En canvi, Valònia té la mirada fixa, amb admiració no dissimulada, a París.

Admiració gens corresposta. Al contrari, els belgues, gent d'un país petit, se'ls miren sovint per damunt l'espatlla, des de la *grandeur* de l'Hexàgon, i són el blanc favorit, la víctima ideal en el repertori dels acudits, més o menys sagnants. Un paper assumit per ells mateixos, que han fet una categoria especial anomenada "les històries belgues" per definir fets curiosos amb un denominador comú: l'estultícia simpàtica del protagonista.

Algun problema d'identitat ha de tenir aquest país quan tan poca gent de l'estranger sap, per exemple, que el cantant Jacques Brel era belga, o que el rocker Johnny Halliday es diu en realitat Jean Smets i que va néixer a Brussel·les. Poques figures, pocs herois, i alguns encara absorbits per les cultures veïnes.

J. M.

PALAFRUGELL
COSTA BRAVA

tot l'any!

Cantada d'havaneres de Calella de
Palafrugell
-1r dissabte de juliol-

Festival de Jazz de la Costa Brava
-juliol i agost-

Excursions en barca
-tot l'any-

Festes de Primavera
Carnaval de Carnivals
-maig i juny-

Meeting Internacional d'Atletisme
-juny-

Museu de suro
-Fins el 15 de setembre, exposició
"Juga amb trens al Museu"-

Mercat de Nadal i Mostra d'Artesania

Mercat Diari
-de dimarts a diumenge-

Oficina de Turisme de Palafrugell. Tel 972 30 02 28

tot l'any!

MÓN

ARXIU

Un carrer de Brusel·les.

tari, a la desintegració. Els qui impulsaren i aprovaren el canvi asseguraven el contrari. Era afavorir el marge de maniobra de les regions, de les comunitats, justament per garantir la supervivència de l'estat. La partida continua en taules. No hi ha degradació alarmant de la convivència, no s'han accentuat notablement les tendències separatistes, però els conflictes lingüístics i de convivència, de fons o anecdòtics, espontanis o interessats, d'una manera o altra continuen esquitxant regularment sobre la societat belga.

La revenja del lleó. El gall való, que durant molts anys va manar a Bèlgica, s'ha hagut d'inclinar davant el lleó de Flandes. Des de la creació de l'estat, al segle passat, era Valònia la regió més rica, eren els valons els més rics, seva la classe dominant, i era el francès la llengua de la burgesia.

A partir del 1958 les coses començaren a canviar. Uns canvis que van entrar pel port d'Anvers. Ara és un dels primers ports del món: setze mil vaixells hi entren cada any, que hi descarreguen cent mil milions de tones de mercaderies. Per aquest port començà el desenvolupament de Flandes, l'arribada d'inversions estrangeres i sobretot el traspàs de capitals i d'indústries del sud cap al nord. Després s'hi afegí la crisi de la siderúrgia i de les mines de carbó, base de l'economia valona. Ara, a Mons, a Charleroi, petits turons coberts d'herba marquen el paisatge. És la terra extreta de les velles mines, abandonades de fa molts anys. La nombrosa presència de fàbriques tancades i edificis industrials abandonats mostra a primera vista la crisi permanent en què viu la regió.

Ara els flamencs són més, més rics i ocupen més llocs de poder. El govern sempre és de coalició, gairebé sempre simètric. Actualment, amb quatre partits: socialistes, flamencs i valons, i social-cristians flamencs i valons. Es fan complicades maniobres per assolir l'equilibri entre el nombre de ministres, però des de fa molts anys el primer ministre és sempre flamenc. És l'hora de la revenja del lleó, del lleó de Flandes.

Jaume Masden (Brusel·les)